

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อกล่าวถึงองค์กร ทุกคนมักจะมองและนึกถึงองค์การควบคู่หรือติดคู่ขนานกันไป เพราะคิดว่าเป็นคำเดียวกัน ข้อเท็จจริงองค์กรกับองค์การก็คือ คำที่มีความหมายเดียวกันนั่นเอง แตกต่างกันก็เพียงแต่ว่าองค์กรนั้นดูเล็กมีบุคลากรน้อย ส่วนองค์กรนั้นมองดูใหญ่โต มีบุคลากรมาก องค์กรประกอบไปด้วยบุคลากรตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีเป้าหมายและมีวัตถุประสงค์เดียวกัน ทั้งองค์กรราชการ องค์กรเชิงธุรกิจและองค์กรภาคเอกชน^๑ หากแต่เพียงว่าองค์กรแต่ละองค์กรมีความต้องการอะไรและที่สำคัญในที่นี้ก็คือ แนวคิด ทฤษฎีและหลักการบริหารองค์กร

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เช่นเดียวกัน จากสมัยพุทธกาลองค์การการเผยแผ่ที่เป็นลักษณะราชการหรือเอกชนที่จะช่วยสนับสนุนยังไม่มีเพราะจำนวนพระภิกษุมีจำนวนน้อยและระดับความยุ่งยากของงานก็น้อย พระพุทธองค์ยังสามารถควบคุมดูแลได้ ปัจจุบันมีองค์กรคอยให้การสนับสนุนดูแลพระพุทธศาสนามากมาย ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชนซึ่งองค์กรดังกล่าวก็มีแนวทางในการบริหารงานคืออิงแนวคิด ทฤษฎีและหลักการบริหารองค์กรเพื่อให้การทำงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการโน้มน้าวบุคคลให้มีความเห็นและศรัทธาในสิ่งที่พระพุทธองค์เห็นว่าหลักธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสรู้นั้นเป็นสิ่งที่จะช่วยให้สรรพสัตว์พ้นจากบ่วงกรรมและความทุกข์ได้ ดังนั้นองค์การการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธเจ้าก็มีแนวคิด ทฤษฎีและหลักการในการเผยแผ่เช่นกัน การเริ่มต้นของการเผยแผ่เกิดขึ้นเมื่อตอนที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสรู้แล้ว จากนั้นทรงพิจารณาถึงบุคคลที่จะทรงโปรด ตอนแรกพระองค์ทรงระลึกถึงอาฬารดาบส และอุทกดาบส ผู้ซึ่งเคยเป็นอาจารย์ของพระองค์ แต่ทรงทราบว่าดาบสทั้งสองสิ้นชีพแล้ว จากนั้นก็ทรง

^๑ ปราชญา กล้าผจญและคณะ, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔), หน้า ๒๖.

คำริถึง ปัญจวคคีย์^๒ และถือเป็นการเผยแผ่ครั้งแรกของพระศาสดาเรียกว่า “ปฐมเทศนา” ชื่อ รัมมจักกัปป วัตถสูตร” จากนั้นทรงมอบหมายให้พระภิกษุสงฆ์ จำนวน ๖๐ รูปออกทำการเผยแผ่ และถือถือว่าเริ่มมีองค์กรทางสงฆ์ในสมัยพุทธกาล และในท่ามกลางเจ้าลัทธิและศาสดามากมายที่ ต่างก็มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับของผู้คนในยุคสมัยนั้น เป็นที่ยอมรับกันว่าพระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่ ศาสนาได้รวดเร็วและกว้างขวางโดยสามารถโน้มน้าวผู้คนในทุกรัฐทุกแคว้นแห่งชมพูทวีปให้ละ ทิ้งลัทธิความเชื่อเดิมของตนสมัครใจเข้ามาเป็นพุทธมามกชน ไม่เว้นแม้แต่ผู้เป็นเจ้าลัทธิหรือ เป็นนักบวชในลัทธิอื่นจำนวนไม่น้อยที่ยอมมาบวชในพระพุทธศาสนาแล้วได้บรรลุมรรคผลกัน โดยทั่วหน้า ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักการบริหารองค์กร พระพุทธานุภาพ และ ยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่ศาสนาของพระองค์ได้เป็นอย่างดี^๓

ต่อมา เริ่มมีการกำหนดให้ออกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับแรกในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ (ร.ศ. ๑๒๑) ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๘๔ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ฉบับนี้แบ่งอำนาจออกเป็น ๓ ส่วน คือ สังฆสภา สังฆนายก และสังฆมนตรี พ.ร.บ. คณะสงฆ์ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๐๕ และ พ.ร.บ.คณะสงฆ์ ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ นับตั้งแต่นั้นมากระทั่งปัจจุบัน^๔

สำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน มหาเถรสมาคมได้ออกระเบียบมหาเถร สมาคมว่าด้วยการเผยแผ่ พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยกำหนดให้มีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ และศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด และในส่วนกลาง กำหนดให้ศูนย์การเผยแผ่ฯ มี สำนักงานตั้งอยู่ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และในส่วนภูมิภาคมีที่ตั้งอยู่ที่สำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดทุกจังหวัด แต่ความสอดคล้องและเข้ากันได้ ในเชิงการบริหารและการ ปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่ ระหว่างคณะกรรมการบริหาร พระนักเผยแผ่กับศูนย์การเผยแผ่ฯ ซึ่งมี ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นเลขานุการยังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และต่างก็ทำไปตามความถนัดของแต่ละองค์กรที่เคยทำมาในอดีต

^๒ วคิน อินทสระ, แนวการศึกษาพระสูตรตันตปิฎกและหัวใจการศึกษาพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภา, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓.

^๓ วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๐/๑๕.

^๔ พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดรร ธิธรรมโม), สังฆาธิปไตย : ครอบครองสงฆ์, (พะเยา : หจก.โรงพิมพ์เจริญอักษร, ๒๕๕๐), หน้า ๕๒.

^๕ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), เทศน์: การเผยแผ่ที่สำคัญศักดิ์สิทธิ์ , พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๕๐), หน้า ๖.

^๖ http://www.skyd.org/html/sekhi/54/017_act_sangha.html [๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓].

เพื่อเป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและการบริหารองค์กรตามหลักการทั่วไป และวิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี ว่ามี แนวคิด ทฤษฎีและหลักการบริหารศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไร จึงได้ศึกษาวิจัยเรื่องนี้ขึ้น

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการบริหารองค์กรตามหลักการทั่วไป

๑.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการบริหารองค์กรตามหลักการทั่วไป และวิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี โดยศึกษา

๑.๓.๑ ด้านเอกสาร

๑) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ จากพระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นหลัก

๒) ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ในหนังสือวิชาการ เอกสาร งานวิจัย จากนั้นจึงนำข้อมูลมาเรียบเรียง

๑.๓.๒ ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี ตามแนวทางการสร้างและบริหารองค์กรของพระพุทธเจ้าและตามแนวคิด ทฤษฎีการบริหารองค์กรสมัยใหม่

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ทราบแนวคิด ทฤษฎีและหลักการบริหารองค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารองค์กรในพระพุทธศาสนา

๑.๔.๒ ทราบผลการวิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี ว่ามีความสัมพันธ์กับวิทยาการสมัยใหม่และสามารถนำไปบูรณาการกับการบริหารองค์กรอื่นได้

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การนำเอาหลักธรรมคำสอนอันประเสริฐอันเป็นธรรมชาติบริสุทธิ์ที่เกิดจากพระปัญญาตรัสรู้ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปถ่ายทอดให้ประชาชนได้รับการเรียนรู้และน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนเหล่านั้น ไปประพฤติปฏิบัติตามเพื่อให้เป็นคนดีมีศีลธรรม ประกอบด้วยคุณธรรม มีเมตตา เป็นต้น เกิดความสงบทั้งชาติปัจจุบันและภพหน้า จากคนกลุ่มหนึ่งไปสู่คนอีกกลุ่มหนึ่ง จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยยึดเอาอุดมคติ อุดมการณ์ หลักการและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ตรัสไว้

ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด หมายถึง สำนักงานที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ตั้งอยู่ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุทัยธานี

บุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง พระสังฆาธิการทุกระดับชั้น เลขานุการเจ้าคณะจังหวัด เลขานุการเจ้าคณะอำเภอ พระธรรมทูต พระนักเทศน์ พระวิปัสสนาจารย์ พระจริยานิเทศก์ พระปริยัตินิเทศก์ ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา

จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล ซึ่งก็คือวิสัยทัศน์

นิสสัยสัมปັນโน หมายถึง การเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้อื่น

วิธูโร หมายถึง การจัดการธุระได้ดีมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน คือความสามารถในการบริหาร

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หากกล่าวถึงการสร้างและบริหารองค์กรของพระพุทธเจ้า อยากให้มองผ่านไปถึงการบริหารจัดการองค์กรของภาคธุรกิจ ในกระบวนการเชิงธุรกิจนั้นมีจุดหมายอยู่ที่กลุ่มบุคคลที่เรียกว่า “ลูกค้า” เป็นกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการไปเพื่อผลกำไรที่เป็นตัวเงินเป็นหลัก ความสนใจในเรื่องของสภาพจิตใจหรือความรู้สึกของลูกค้าเป็นเพียงเป้าหมายคู่ขนานกันเท่านั้น ส่วนเป้าหมายหลักของพระพุทธศาสนาคือ “พระนิพพาน” แต่ในที่นี้จะไม่กล่าวถึงผลกำไรและนิพพาน แต่จะกล่าวเฉพาะการบริหารองค์กรที่มีความคล้ายคลึงกับหลักการสร้างองค์กรและการบริหารจัดการองค์กรของพระพุทธองค์ว่ามีแนวคิด ทฤษฎีและหลักการอย่างไรบ้าง

^๓ นวพร เรื่องสกุล, “หลักการสร้างและบริหารองค์กรของพระพุทธเจ้า, วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ ๑๒, ฉบับที่ ๑, (มกราคม-เมษายน ๒๕๔๘) : ๖ - ๗.

ในการวิเคราะห์การบริหารองค์การในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

๑.๖.๑ ตำรา/หนังสือ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)^๙ คนเรานั้นมาอยู่รวมกันเป็นหมู่ เป็นกลุ่ม เป็นชุมชน เป็นสังคม แต่ที่เราพูดว่าอยู่รวมกันนั้น ความจริงถ้าดูลึกลงไปจะเห็นว่าตัวคนรวมกันจริง แต่มักจะรวมกันแค่เพียงภายนอก ส่วนข้างในนั้นค่อนข้างจะกระจัดกระจาย ที่ว่ากระจัดกระจายนั้นก็มีความแตกต่างกันหลายอย่างหลายประการ ต่างจิตต่างใจ ต่างความรู้สึก ต่างความคิด ต่างความต้องการ ต่างความสามารถต่างระดับของการพัฒนา เป็นต้น เมื่อมีความแตกต่างและกระจัดกระจายอย่างนี้ก็มีปัญหาว่าจะทำอย่างไรให้คนทั้งหลาย ดำเนินไปจนบรรลุถึงประโยชน์หรือความสำเร็จที่เป็นจุดหมาย ที่ว่านี้ก็หมายความว่า เราต้องการเครื่องมือหรือสื่อที่จะมาช่วยประสานให้คนทั้งหลายรวมกันหรือรวมกัน ทั้งรวมกันอยู่และรวมกันทำ เพื่อจะให้ได้อยู่กันด้วยดี และทำการด้วยกันได้บรรลุจุดหมายประสบความสำเร็จ

Allen^๙ กล่าวว่า องค์การ คือ กระบวนการที่แสดงการมอบอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและความสัมพันธ์ของบุคคลในองค์การเพื่อให้บุคคลนั้นสามารถทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

Barnard^{๑๐} กล่าวว่า องค์การคือ ระบบการร่วมมือกันทำกิจกรรมของมนุษย์

ธงชัย สันติวงษ์^{๑๑} กล่าวว่า องค์การ หมายถึง รูปแบบของการทำงานของมนุษย์ที่มีลักษณะการทำงานเป็นกลุ่ม ที่มีการประสานงานกันตลอดเวลา ตลอดจนต้องกำหนดทิศทาง มีการจัดระเบียบการทำงาน และติดตามวัดผลสำเร็จของงานที่ทำอยู่เสมอ

^๙ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

^๙ วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์และคณะ, “การศึกษาการพัฒนา รูปแบบองค์กรและการกระจายอำนาจการบริหารงานศาสนาให้เกิดประสิทธิภาพต่อการดำเนินงานของกรมการศาสนา”, รายงานการวิจัย, (๒๕๓๘), หน้า ๙. (อัคราณา)

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

^{๑๑} อ้างแล้ว.

สมยศ นาวิการ^๒ กล่าวว่า คำว่าองค์การมีความหมาย ๒ อย่าง ความหมายแรก หมายถึง สถาบันใดสถาบันหนึ่งหรือกลุ่มงานตามหน้าที่ ความหมายที่สอง จะอ้างถึงกระบวนการ จัดองค์การ แนวทางที่งานจะถูกจัดระเบียบและจัดสรรระหว่างสมาชิกขององค์การ เพื่อให้ เป้าหมายขององค์การประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ^๓

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต)^๔ ได้กล่าวถึงเทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งทำ ให้ประชาชน/ผู้รับสารซึ่งมีสติปัญญาแตกต่างกัน สามารถเข้าใจและจดจำได้มากที่สุด เนื้อหาหรือ เรื่องที่พระองค์ทรงสอนจะมีในหลักการสอน คือ

๑. สอนจากเรื่องที่รู้เห็นเข้าใจง่ายไปหาสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจยาก
๒. สอนเนื้อเรื่องที่ค่อยกลุ่มเล็กยากขึ้นไปตามลำดับขั้นและต่อเนื่องกันเป็นสายลงไป
๓. ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ฟังสอนด้วยของจริงให้ผู้เรียนได้ดู ได้เห็น ได้ฟังเอง อย่างที่เรียกว่าประสบการณ์ตรง
๔. สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คมอยู่ในเรื่อง มีจุด ไม่วกวน ไม่ไขว้เขว ไม่ออกนอกเรื่อง
๕. สอนมีเหตุผล ตรงตามเห็นจริง
๖. สอนเท่าที่จำเป็น พอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจในการเรียนรู้ได้ผล ไม่ใช่สอนเท่าที่ ตนรู้หรือแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มาก
๗. สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรที่เขาจะเรียนรู้และเข้าใจเป็นประโยชน์ต่อตัวเอง

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี^๕ ได้กล่าวถึงปัญหาการเผยแพร่ธรรมะของ สถาบันพระสงฆ์ไทยว่า พระสงฆ์และสามเณรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย ไม่เข้าใจพุทธธรรมอย่าง ลึกซึ้งและไม่เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบัน จึงสื่อสารกับประชาชนไม่ได้และเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณไม่ได้ ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับประชาชนเป็นเพียงพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่

^๒ อ้างแล้ว.

^๓ สมศักดิ์ คงเที่ยง, *สัมมนาทางการบริหารการศึกษา*, ๒๕๔๑, (อัคราเนนา).

^๔ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), *เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง, ๒๕๑๒), หน้า ๓๑ – ๕๘.

^๕ ประเวศ วะสี, *สวนโมกข์ ธรรมกาย สันติโลก*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๓๐), หน้า ๑๐๘.

พระราชวรมุณี (ประยูร ปยุตโต)^{๑๖} กล่าวถึง จุดมุ่งเน้นของการเผยแผ่ธรรมะในพระพุทธศาสนาว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เกิดขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทุกคนขึ้น โดยมุ่งเน้นถึงกลุ่มบุคคลที่มีความวุ่นวาย หรือความทุกข์ทั้งหมด พระพุทธศาสนาจะมุ่งเน้นที่หลักธรรมคำสอน เพื่อให้หันเหคิดถึงสาเหตุแห่งความทุกข์ ให้หยุดคิดพิจารณาหลักธรรมตามเหตุผลที่เป็นจริง โดยอาศัยหลักของความศรัทธา คือ ความเชื่อ แต่มิใช่เรื่องงมงาย ให้เชื่อดด้วยหลักเหตุผล จุดมุ่งเน้นของการเผยแผ่หลักธรรมะ แบ่งออกเป็นหัวข้อดังนี้

๑. พระพุทธศาสนานับศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง

๒. พระพุทธศาสนานับการฝึกอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ

พระธรรมโกศาจารย์(ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^{๑๗} กล่าวในหนังสือวิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ว่า พระพุทธศาสนาปฏิเสธว่าไม่มีพระเจ้าผู้วางระเบียบแบบแผนในจักรวาล ความเป็นระเบียบแบบแผนเป็นเพียงนิยามหรือกฎธรรมชาติ ๕ ประการ คือ

๑. อุคฺนิยาม คือ กฎแห่งฤดูกาลหรือกฎที่กำกับการโคจรของดวงดาวในท้องฟ้า กฎธรรมชาติที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น น้ำขึ้น น้ำลง ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า กฎแรงโน้มถ่วงของโลก ปัจจุบันก็คือกฎทางฟิสิกส์ที่กำกับการความเป็นไปของสิ่งที่ไม่มีชีวิต

๒. พืชนิยาม คือ กฎของเมล็ดพันธุ์หรือกฎทางชีววิทยาที่กำหนดให้สิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์สืบต่อลักษณะเฉพาะไปยังลูกหลาน เช่น มะม่วงออกลูกเป็นมะม่วง ลิ้นจี่ออกลูกเป็นลิ้นจี่ ทั้งมนุษย์ สัตว์และพืชทั้งหลายสืบต่อเนื่องกันไป

๓. จิตนิยาม คือ กฎเกี่ยวกับการทำงานของจิต เช่น จิตเกิดดับเป็นกระแส จิตมีเครื่องประกอบ คือ เจตสิกที่เกิดดับพร้อมกับจิต กฎเกี่ยวกับการทำงานของจิต เรียกว่า กฎทางจิตวิทยาในปัจจุบัน

๔. กรรมนิยาม คือ กฎแห่งเหตุและผลที่กำกับการความเป็นไปของชีวิตมนุษย์ เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มนุษย์เจริญหรือเสื่อมเพราะการกระทำ

๕. ธรรมนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่กำหนดความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่อิงอาศัยกันและกันเกิดขึ้นตามเหตุปัจจัย นั่นก็คือ หลักปฏิจางสมุปบาท กฎธรรมชาตินี้ถือเป็นกฎที่ใหญ่ที่สุดที่

^{๑๖} พระราชวรมุณี (ประยูร ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, (กรุงเทพมหานคร : คณะธรรมจริย, ๒๕๒๕).

^{๑๗} พระธรรมโกศาจารย์(ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ หจก.ไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒-๑๓.

ครอบคลุมกฎทั้ง ๔ กฎ ๔ ข้อแรกแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ กฎทางรูปธรรม(พีชนิยามและอนุนิยาม)และ กฎทางนามธรรม(จิตนิยามและกรรมนิยาม)

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฺฒิกโร^{๑๘} พระพุทธศาสนากับสังคมต้องผูกพัน (Must be engaged) เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมทั้งการพยายามที่จะตีความพุทธธรรมให้ครอบคลุมปัญหาใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เพราะเห็นว่าการสอนแบบจารีตที่เน้นการแก้ปัญหของปัจเจกบุคคลไม่เพียงพอต่อการตอบปัญหาสังคมยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยความสลับซับซ้อนได้ การแก้ปัญห ความทุกข์ของปัจเจกบุคคลและสังคมสามารถเดินคู่กันไปได้

การประชาสัมพันธ์^{๑๙} (Public Relations) เป็นการใช้ความพยายามที่ได้วางแผนไว้ เพื่อให้สามารถสร้างและรักษาค่านิยม (Goodwill) เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างองค์กรกับ ชุมชน เป็นการจัดการขององค์กรเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีกับผู้รับข่าวสารกลุ่มต่างๆ เพื่อให้เกิด ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดเห็น (Opinion) ทศนคติ (Attitude) และค่านิยม (Value) หรือเป็นการ ติดต่อสื่อสารกับชุมชนทั้งภายในภายนอกเพื่อสร้างภาพพจน์ขององค์กรกับสาธารณชน

ทฤษฎีการสื่อสาร^{๒๐} (Communication Theory) คือ การอธิบายการสื่อสารในด้าน ความหมาย กระบวนการ องค์ประกอบ วิธีการ บทบาทหน้าที่ ผล อิทธิพล การใช้ การควบคุม แนวคิดของศาสตร์ต่าง ๆ แนวโน้มอนาคต และปรากฏการณ์เกี่ยวกับการสื่อสาร แต่การอธิบาย ต้องมีการอ้างอิงอย่างมีเหตุผลที่ได้จากหลักฐาน เอกสาร หรือปากคำของมนุษย์

จอร์จ เกรอร์บเนอร์^{๒๑} (George Gerbner) ได้ให้คำจำกัดความเพื่อสร้างความเข้าใจ โดยรวมของคำว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการที่ผู้สื่อสารและผู้รับสารมีปฏิสัมพันธ์กันใน สภาพแวดล้อมทางสังคมเฉพาะ จึงเห็นได้ว่าการสื่อสารมีความสำคัญและเป็นพื้นฐานของการมี ปฏิกริยาของมนุษย์ วัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งของการสื่อสาร คือ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีผลบางประการในตัวผู้รับสารโดยเกิดจากความตั้งใจของแหล่งสาร ซึ่งผลของการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ๓ ประเด็นใหญ่ คือ ๑) ระดับความรู้ของผู้สื่อสาร ๒) ทศนคติของผู้รับสาร ๓) พฤติกรรมของผู้รับสาร

^{๑๘} พระมหาสมบุรณ์ วุฑฺฒิกโร, พระพุทธศาสนากับสังคม, ๒๕๕๓, (อัคราเนนา).

^{๑๙} <http://vdo.kku.ac.th/mediacenter/mediacenter->

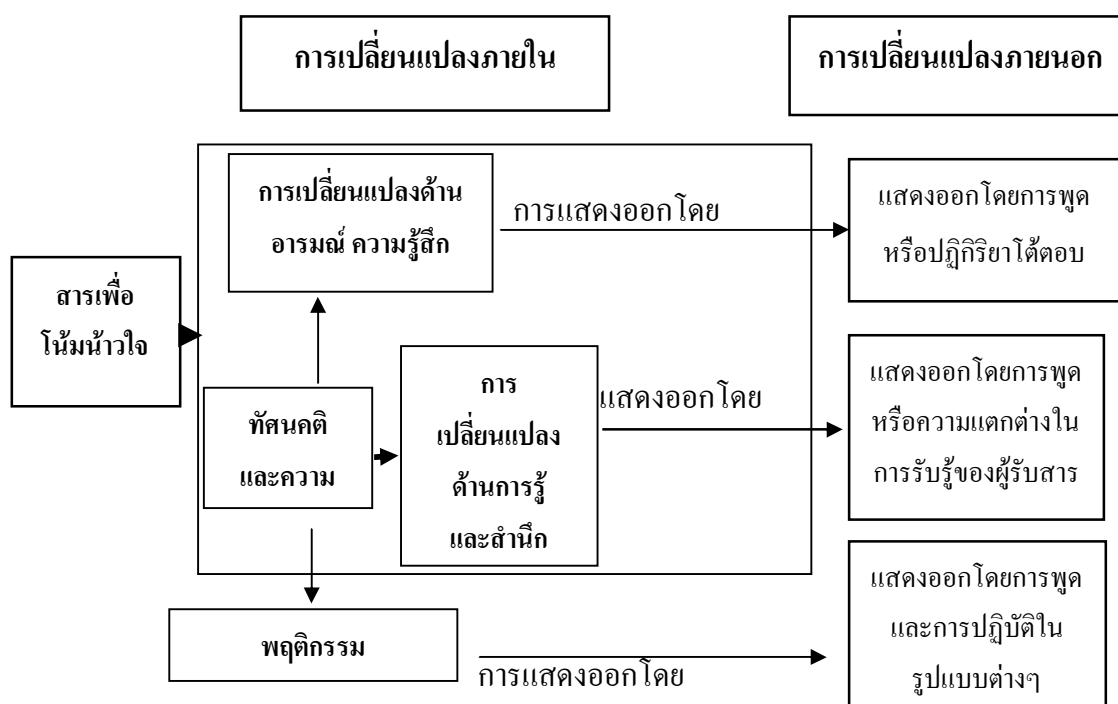
[uploads/libs/html/1181/homepage5/doc5_5.html](http://vdo.kku.ac.th/mediacenter/mediacenter-). [๑๔ เมษายน ๒๕๕๓].

^{๒๐} <http://puvadon.multiply.com/journal/item/๔>. [๑๔ เมษายน ๒๕๕๓].

^{๒๑} อ้างใน ฉันทนันท์ ประกายสันติสุข, ประสิทธิผลของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมะ, หน้า ๑๖.

รจิตลักษณ์ แสงอุไร^{๒๒} ให้นิยามคำว่า การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ (Persuasive Communication) หมายถึง การสื่อสารเพื่อการจูงใจชี้แนะและชักชวนให้บุคคลทำตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยกระบวนการสื่อสารเป็นเครื่องมือ ดังแผนภาพ

ภาพที่ ๑ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ ทศนคติกับการเปลี่ยนแปลงของผู้รับสาร^{๒๓}

๑.๖.๒ วิทยานิพนธ์ / งานวิจัย

ทรงวิทย์ แก้วศรี^{๒๔} วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า” ผลการวิจัยพบว่า หลักการบริหารสมัยใหม่ตามรูปแบบการบริหารเชิงยุทธวิธีนั้น สอดคล้องกันกับวิธีการของพระพุทธเจ้าที่ทรงใช้มาก่อนแล้วทั้งสิ้น วิธีการของพระองค์เป็นวิธีการปฏิบัติจริง เรียบง่าย กระชับรัดกุม ตรงประเด็น สามารถจัดการแก้ปัญหาการบริหารได้ทุกอย่างอย่างได้ผล มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะทุกกระบวนการความคิดของพระองค์เป็นระบบและสมเหตุสมผล

^{๒๒} อ่างแก้ว.

^{๒๓} ภาพจาก Rosenberg & Hovland, อ่างใน ฉันทนันท์ ประกาศสันติสุข, ประสิทธิภาพของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมะ, หน้า ๒๔.

^{๒๔} http://sothorn.mcu.ac.th/site/thesiscontent_desc.php?ct=1&t_id=532 [๔ สิงหาคม ๒๕๕๕].

จากสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีข้อเท็จจริงและหลักฐานตามคัมภีร์พระพุทธศาสนายืนยันว่า

๑. พระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนา ด้วยพระปรีชาสามารถและพระกุศโลบายอันแยบยลลึกซึ้ง ยุทธวิธีของพระองค์นั้นเมื่อเทียบเคียงแล้วแสดงว่าทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธวิธีของตะวันตกมาสอดคล้องกับวิธีการของพระพุทธเจ้าโดยมีข้อสงสัย ทั้งวิธีการของพระพุทธองค์มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดด้วย

๒. ตามหลักการวิเคราะห์สว็อท (SWOT Analysis) ของตะวันตก แยกการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมออกเป็น ๒ คือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อหาโอกาสและภัยอันตราย และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน เพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อน พระพุทธเจ้าทรงวิเคราะห์โดยรวมทุกสภาพแวดล้อม ในการวิเคราะห์นั้นผู้วิจัยจำแนกสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ สภาพแวดล้อมทางศาสนา สภาพแวดล้อมทางการเมืองการปกครอง และสภาพแวดล้อมทางสังคม พระพุทธเจ้าทรงทราบจุดแข็ง, จุดอ่อน, ภัยอันตราย และโอกาสช่องทางได้เป็นอย่างดี จึงทรงสามารถนำพระพุทธศาสนาเข้าแรกแรกขึ้นในหมู่ประชาชนชาวชมพูทวีป จนประดิษฐานพระพุทธศาสนาได้มั่นคงภายในเวลาเพียง ๔ ปี

๓. ผลของการศึกษาวิจัยพบว่า กระบวนการคิดออกมาเป็นทฤษฎีระหว่างตะวันตกกับพระพุทธเจ้าแตกต่างกัน ตะวันตกหรือสามัญชนทั่วไปนั้นคิดตั้งทฤษฎีจากปัญญาคือความรู้แค่ ๒ ประการ ได้แก่ จินตามยปัญญา และสุตมยปัญญา จึงเป็นการตั้งสมมุติฐานแล้วคิดหาวิธีการเพื่อไปสู่เป้าหมาย โดยคาดคะเนเอาว่าจะต้องเป็นไปตามนั้น ซึ่งอาจไม่แน่นอน แต่พระพุทธเจ้าทรงคิดค้นทฤษฎีจากภาวนามยปัญญา ได้ผ่านการทดลองปฏิบัติการณ์จนเห็นผลมาแล้ว จึงทรงนำมาประมวลสรุปเป็นทฤษฎี อาจจะกล่าวได้ว่าตะวันตกคิดทฤษฎีต่าง ๆ ได้เพียงแค่ “ทฤษฎี”(Theory) แต่พระพุทธเจ้านั้นทรงคิดได้ถึงขั้นเป็น “ทฤษฎีบท” (Theorem)

๔. ยุทธวิธีการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้าทุกขั้นตอน สามารถนำหัวข้อธรรมมาใช้เป็นหลักควบคุมกันไปได้อย่างกลมกลืน กล่าวคือ การคิดใช้โยนิโสมนสิการ, การตัดสินใจใช้ปริยญา ๓, อริยฐานธรรม ๔, และปัญจธรรม ๓, การวางแผนใช้กุศล ๓ และสัมมปปธาน ๔, การบริหารใช้อธิปัตบาท ๔, พละ ๔, และทิวฐัมมิกัตถตสังวัตตนิคธรรม ๔, ภาวะผู้นำใช้อัตตหิตสมบัติ, พรหิตปฏิบัติ และยุทธการแบบทหารมีอาชีพนตามทีตรัสไว้ในโยชาชีวสูตร

๕. ยุทธวิธีของพระพุทธเจ้านั้น สามารถบูรณาการออกมาใช้กับการดำเนินงานทั่วไปในองค์การต่างๆ ในที่นี้ได้แสดงเป็นรูปแบบไว้ ๓ รูปแบบคือ “แบบตรีกรรม”, “แบบจตุราริยสัง”, และ “แบบรัตนตรัย” แต่ละแบบแสดงด้วยแผนภูมิให้เห็นวิธีการและขั้นตอนอย่างชัดเจน สุดท้ายได้แสดงตัวอย่างการบูรณาการยุทธวิธีแบบพุทธวิธี ใช้กับห้องสมุดและสถาบันวิทย

บริการ “แบบรัตนตรัย” เพื่อเป็นแบบอย่างแก่องค์กรต่าง ๆ นำไปประยุกต์ใช้ ในฐานะเป็น “องค์ความรู้ใหม่” ต่อไป

กมล รอดคล้ายและคณะ^{๒๕} รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการกระจายอำนาจงานด้านการศาสนาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่านอกจากการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนให้มีสถานที่เรียนหนังสือแล้ว พระภิกษุยังให้ความสำคัญสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผู้กำลังศึกษาในสถานศึกษาทั่วประเทศ อาทิ ตั้งกองทุนการศึกษาชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ช่วยพัฒนาสถานศึกษา ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา และช่วยเหลือบุคคลผู้กำลังศึกษา จึงสรุปได้ว่าวัดและพระภิกษุสงฆ์ เป็นสถาบันที่มีส่วนช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของชาติในด้านการศึกษา เป็นสถานที่อบรมบ่มนิสัยเด็กและเยาวชนมาทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะเด็กที่ยากจน ขาดคนดูแล และเด็กกำพร้าบิดามารดาที่ได้อาศัยสถาบันสงฆ์เป็นผู้อุปการะ เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้ใกล้ชิดพระศาสนา ได้พัฒนาทรัพยากรของชาติตั้งแต่วัยเด็กเพื่อที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่พึงปรารถนาของสังคม

วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ และคณะ^{๒๖} รายงานการวิจัยการศึกษาการพัฒนารูปแบบองค์กรและการกระจายอำนาจการบริหารงานศาสนาให้เกิดประสิทธิภาพต่อการดำเนินงานของกรมการศาสนาจากบทคัดย่อ พบว่าผลการวิจัยได้เสนอรูปแบบใหม่ของโครงสร้างองค์กรและการกระจายอำนาจการบริหารงานศาสนา โดยเน้นการกระจายอำนาจไปยังส่วนภูมิภาคและประชาชน มีองค์ประกอบหลัก ๕ ส่วน คือ

๑. กรมการศาสนาเป็นหน่วยงานบริหารระดับสูง ประกอบด้วยส่วนนโยบาย หรือส่วนกลยุทธ์ (Strategic Apex) ส่วนเทคนิค (Techno Structure) และส่วนสนับสนุน (Supporting Staff) มีฐานะเป็นหน่วยงานราชการส่วนกลาง

๒. สำนักงานศาสนาจังหวัด เป็นหน่วยงานบริหารระดับกลาง (Middle Line) มีฐานะเป็นหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค

๓. สำนักงานศาสนาอำเภอ เป็นหน่วยปฏิบัติงาน (Operation Core) มีฐานะเป็นหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค

^{๒๕} ดร.กมล รอดคล้าย, ดร.อำนาจ บัวศิริ, นางศรีนวล ลักกิตโร, นายบุญเลิศ คำดี, “การพัฒนารูปแบบการกระจายอำนาจงานด้านการศาสนาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”, รายงานการวิจัย, หน้า ๓๔.

^{๒๖} วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์และคณะ, “การศึกษาการพัฒนารูปแบบองค์กรและการกระจายอำนาจการบริหารงานศาสนาให้เกิดประสิทธิภาพต่อการดำเนินงานของกรมการศาสนา”, รายงานการวิจัย, หน้า ๑๔๒.

๔. ศูนย์ส่งเสริมและทำนุบำรุงศาสนาประจำตำบล เป็นหน่วยงานสนับสนุนและทำนุบำรุงศาสนา มีฐานะเป็นองค์กรเอกชนท้องถิ่น โดยมีคณะกรรมการซึ่งเป็นประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการ

๕. คณะกรรมการกิจการศาสนาแห่งชาติ คณะกรรมการกิจการศาสนาจังหวัดและคณะกรรมการกิจการศาสนาอำเภอ เป็นองค์กรคณะบุคคล ประกอบด้วยข้าราชการ ประชาชน ลักษณะรัฐ-ราษฎร์ ร่วมพัฒนา มีฐานะเป็นที่ปรึกษา ผู้ติดตามกำกับและประเมินผลการดำเนินงานของกรมการศาสนา

คำร่างศักดิ์ บุญลา^{๒๓} การกระจายอำนาจมีความหมายอยู่ ๒ นัย ดังนี้

๑. ความหมายตามนัยการปกครองสถาบันภาษาศาสตร์ได้ให้ความหมายไว้ในปทานุกรมลบบับลวงว่า การกระจายอำนาจ : หลักการปกครองที่รัฐบาลแห่งชาติ หรือ รัฐบาลกลางได้มอบอำนาจทางการปกครองบางอย่าง ซึ่งส่วนกลางได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการไม่ทำลายความมั่นคงของชาติ และสมควรให้ท้องถิ่นรับไปดำเนินการ โดยเชื่อว่าเมื่อท้องถิ่นรับอำนาจไปบริหารแล้วจะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ความหมายตามนัยการบริหารสถาบันภาษาศาสตร์ได้ให้ความหมายไว้ในปทานุกรมลบบับลวง ว่าหมายถึง การมอบอำนาจในการบริหารงานให้ผู้ปฏิบัติงานหรือให้บุคลากรไปปฏิบัติในทุกระดับชั้นขององค์การการกระจายอำนาจในทางราชการนั้นได้มอบอำนาจการตัดสินใจสั่งการจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้แต่ละท้องถิ่นมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานโดยการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังหน่วยงานต่างๆ

นภนาท อนุพงศ์พัฒน์^{๒๔} บทความวิจัย มหาเถรสมาคมกับการแก้ปัญหาสถานะสงฆ์ยุคปัจจุบัน กล่าวว่า สภาพสังคมที่เปลี่ยนไปได้ทำให้เกิดความหลากหลายของความต้องการทางศาสนาหรือจิตใจเกิดขึ้น ผลจากการที่ศาสนาถูกลดบทบาทลง ด้วยการเข้ามาทำหน้าที่อยู่ในพื้นที่ของตนเองเท่านั้น วัดในเมืองใหญ่เหลือแต่หน้าที่ในเชิงพิธีกรรมเท่านั้น หลายวัดได้เลือกแนวทางในการขายไสยศาสตร์หรือไสยพาณิชย์ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนเมืองที่อยู่ภายใต้กระแสทุนนิยมหรือตกอยู่ภายใต้อำนาจของลัทธิบริโภคนิยม

^{๒๓} ดร.กมล รอดคล้าย, ดร.อำนาจ บัวศิริ, นางศรีนวล ลักกิตโร, นายบุญเลิศ คำดี, “การพัฒนารูปแบบการกระจายอำนาจงานด้านการศาสนาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”, รายงานการวิจัย, หน้า ๗.

^{๒๔} นภนาท อนุพงศ์พัฒน์, “มหาเถรสมาคมกับการแก้ปัญหาสถานะสงฆ์ยุคปัจจุบัน”, วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๐.

ปิ่นนิตดา นพพนวัน^{๒๕} ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทย พบว่าปัญหาและอุปสรรคการเผยแพร่ธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทย จำแนกได้เป็น ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ปัญหาและอุปสรรคด้านพระสงฆ์ และสถาบันสงฆ์ในฐานะผู้เผยแพร่
๒. ปัญหาและอุปสรรคด้านรูปแบบการสื่อสารและการเผยแพร่ธรรมะ เช่น เน้นการเทศน์แต่ขาดภาคปฏิบัติ
๓. ปัญหาและอุปสรรคด้านวิธีการหรือกลวิธีการเผยแพร่ธรรมะ เช่น การกำหนดหัวข้อที่เหมาะสมกับผู้ฟัง
๔. ปัญหาและอุปสรรคด้านประชาชนผู้ฟังธรรมะ เช่น ประชาชนขาดพื้นฐานความรู้ด้านศีลธรรม การศึกษาทุกระดับไม่เน้นด้านธรรมะหรือศีลธรรม
๕. ปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ธรรมะ เช่น สถาบันสงฆ์ขาดการวิจัย

สมเกียรติ เรืองอนันต์เลิศ^{๒๖} ศึกษาเรื่อง การเปิดรับธรรมะในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการสัมภาษณ์นักเผยแพร่ธรรมะ ดังนี้

๑. พระพิศาลธรรมพาที(พระพะยอม กัลยาโณ) กล่าวว่า หลักและวิธีการในการเผยแผ่ธรรมะของนักเผยแพร่ธรรมะ ต้องมีความรู้ โดยพื้นฐานมาจากการศึกษาบวชเรียนในเรื่องที่ถูกต้อง ไม่เบี่ยงเบนไปทางไสยศาสตร์ ต้องรู้ให้พอ รู้ให้มั่นใจ ประพฤติได้ในสิ่งที่รู้ วิธีการก็คือ การพูดให้เป็น ทำให้ดูอยู่เป็นสุขให้เห็น หรือทำงานให้เป็นตัวอย่าง ต้องมีบุคลิกดี มีความตั้งใจดี มีความเข้าใจในวิธีการที่จะทำให้คนสนใจเป็นอย่างดี

๒. แพทย์หญิงอมรา มะลิลา กล่าวว่า สถานการณ์เกี่ยวกับความเชื่อของพุทธศาสนิกชนคนไทยในสังคมเมือง และชนบท ชาวพุทธส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านพุทธศาสนาเท่าที่ควรและมองพุทธศาสนาแบบไม่มีวิทยาศาสตร์ คนต่างจังหวัดโดยเฉพาะในแถบภาคอีสานมีความเชื่อและปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนามากกว่าคนในกรุงเทพฯ ซึ่งในสังคมเมืองมักพบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติพระสงฆ์

๓. พระธรรมปิฎก(ประยุทธ์ ปยุตฺโต) กล่าวว่า การกำหนด การวิเคราะห์และการเปิดรับธรรมะของกลุ่มเป้าหมาย จากการรับนิมนต์เพื่อไปแสดงธรรมมิได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายเอง

^{๒๕} อ้างใน ฉันทนันท์ ประกายสันติสุข, ประสิทธิผลของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมะ, หน้า ๔๕.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๖.

และเพื่อให้เกิดผลได้อย่างกว้างขวางในเวลาอันรวดเร็วและใช้วิธีเทศน์สอนผู้บังคับบัญชาระดับ
ผู้ใหญ่หรือผู้มีปัญญา ซึ่งจะมีผลไปถึงผู้ได้บังคับบัญชาได้ง่าย

๔. พระภวนาวิริยคุณ (ทัตตชีโวภิกขุ) กล่าวว่า สื่อที่ใช้ในการเผยแพร่และแนวคิดใน
การใช้สื่อ อันดับแรกเกิดจากสื่อบุคคลที่อยู่รอบๆ ตัว โดยการสอนให้มีธรรมะเกิดขึ้นในครอบครัว
ก่อน จึงจะมีผลมากในการปลูกฝังคุณธรรม โดยมีความเห็นว่าสิ่งที่ดีที่สุดโดยพื้นฐานคือ ตัวของผู้
เผยแพร่เอง ที่จะป็นต้นแบบแก่ชาวโลกได้ เช่น พระพุทธเจ้าก็นำตนเองเป็นสื่อ หากมองในแง่
ทั่วไป สื่อทุกชนิดใช้ได้หมด แต่ก็ยังไม่เกิดประโยชน์หากผู้เผยแพร่ยังปฏิบัติไม่ได้

๕. พระมหาสมพงษ์ มหาบุญโญ กล่าวว่า เกี่ยวกับสื่อสมัยใหม่ในยุคข้อมูลข่าวสาร
ผลต่อการเผยแพร่และการเปลี่ยนแปลงการใช้สื่อ บทบาทสื่อสมัยใหม่นั้นมีผลต่อการเผยแพร่แต่
หากแยกแยะไม่ออกก็อาจจะนำไปใช้ในทางที่ผิด ซึ่งประการสำคัญโดยพื้นฐาน ต้องพิจารณาให้
เห็นก่อน ขณะนี้ที่มีอยู่ก็คือ พระไตรปิฎกคอมพิวเตอร์อยู่ในแผ่นซีดีรอม (CD ROM) แจกจ่ายไป
แล้ว

๖. พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) กล่าวว่า แนวคิดในการเลือกเนื้อหา ปรับ
เนื้อหาให้เข้ากับยุคสมัยและเนื้อหาที่ใช้ ต้องเป็นการให้ความรู้ว่าจะไรดีมีประโยชน์ ชี้แจงเหตุผลที่
ถูกที่ควรให้เกิดความเข้าใจไม่ต้องมีการปรับเปลี่ยน เพราะเนื้อหาธรรมมีความทันสมัยอยู่แล้ว
ขึ้นอยู่กับวิธีการเทศน์ให้น่าสนใจ ไม่ยึดตาย หากมีการดัดแปลงอาจเป็นละครรธรรมะ ซึ่งก็ต้องเป็นผู้
ที่มีความสามารถ

จุดมุ่งหมายในการเผยแพร่ธรรมะให้กับประชาชน นักเผยแพร่ธรรมะให้ความเห็นว่าเป็นว่า

- ๑) พระธรรมโกศาจารย์(ปัญญา นันทภิกขุ) มุ่งสอนคนให้เป็นคน
- ๒) พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) มุ่งให้เกิดความรู้โดยให้การศึกษา เกิดความ
สนใจโดยไม่ใช่เป็นเพียงแค่ศรัทธาอย่างเดียว เพราะอาจจะนำไปสู่ความเข้าใจผิดได้
- ๓) พระภวนาวิริยคุณ(ทัตตชีโว) ต้องการให้คนทั้งโลกทราบถึงวิธีการปฏิบัติ
เพื่อให้ได้ความรู้ในหลักธรรมออกมาจากใจตนเอง
- ๔) พระพิศาลธรรมพาที(พระพยอม กัลยาโณ) เพื่อให้เกิดความรื่นเริงในธรรม
อาจหาญที่จะฝึกตนเองตามหลักธรรมและเห็นว่าธรรมะมีความสำคัญช่วยแก้ปัญหาได้
- ๕) พระมหาสมพงษ์ มหาบุญโญ เพื่อให้เกิดความรู้ทัศนคติที่ดีให้รู้จักพุทธ
ศาสนา ที่แท้จริงเพื่อนำไปปฏิบัติร่วมกันในสังคมจนเกิดประโยชน์สุข
๖. ศ.ดร.ระวี ภาวิไล เพื่อให้การศึกษาความรู้และเข้าใจธรรมชาติของชีวิตตามคำ
สั่งสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้โดยทุกคนเริ่มต้นจากตนเองก่อน

๑. แพทย์หญิงอมรา มะลิลา เพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้คนสนใจเรื่องเกี่ยวกับชีวิตซึ่งแบ่งออกได้เป็นร่างกาย และจิตใจ และเพื่อให้ทราบความรู้ที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาจะได้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

สุสสดี สัตยมานะ และสุพัตรา เพชรมณี^{๓๑} ศึกษาเรื่อง รูปแบบการกระจายอำนาจในระบบบริหารและระเบียบวิธีปฏิบัติราชการ ผลการวิจัยพบว่า หลักการกระจายอำนาจการปกครองมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. การกระจายอำนาจเป็นนิติบุคคลซึ่งแยกอำนาจไปจากบริหารส่วนกลางและมีงบประมาณค่าใช้จ่าย วัสดุอุปกรณ์ทรัพย์สินและเจ้าหน้าที่ของตนเอง

๒. การกระจายอำนาจโดยมอบให้ประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการบริหาร โดยประชาชนจะเลือกเจ้าหน้าที่เข้าปฏิบัติงานแทนตน

๓. การกระจายอำนาจต้องมีอำนาจปฏิบัติงานอิสระ เช่น มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการซึ่งสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

๑.๖.๓ บทความ

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ นพรัก^{๓๒} ได้กล่าวไว้ในบทความ **Gotoknow** ว่าในการบริหารนั้น มีการนำทฤษฎีเชิงจิตวิทยามาใช้จำนวนมาก เพราะการบริหารเป็นการทำงานกับ “คน” และทฤษฎีจิตวิทยาที่พูดเรื่อง “คน” การศึกษาทฤษฎีจิตวิทยาที่เกี่ยวกับการควบคุมกำกับพฤติกรรมของมนุษย์ การสร้างแรงจูงใจในการทำงานและภาวะผู้นำจึงเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้บริหาร ดักลาส แมคเกรเกอร์ (Douglas Mc Gregor) ได้เสนอทฤษฎี X (X Theory) และทฤษฎี Y (Y Theory) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมในการทำงานของคน โดยสรุปว่า

ทฤษฎี X (Theory X) คือ คนประเภทเกียจคร้าน ในการบริหารจึงควรใช้มาตรการบังคับ มีระเบียบกฎเกณฑ์คอยกำกับ มีการควบคุมการทำงานอย่างใกล้ชิดและมีการลงโทษเป็นหลัก

ทฤษฎี Y (Theory Y) คือ คนประเภทขยัน ควรมีการกำหนดหน้าที่การทำงานที่เหมาะสม ทำทนายความสามารถ สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเชิงบวกและควรเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน

^{๓๑} อ้างใน วิโรจน์ สารัตนะ, การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๓.

^{๓๒} <http://www.gotoknow.org/blogs/posts/203025> [๔ สิงหาคม ๒๕๕๕].

คนในโลกคงไม่มีแค่ ๒ ประเภทแบบทฤษฎี X และทฤษฎี Y โดยสิ้นเชิงเท่านั้น ประเภทที่มีมากที่สุดน่าจะเป็นทฤษฎี XY คือ บางครั้งก็เกลียดบางครั้งขยัน แต่เกลียดมากกว่าขยัน หรือจะเป็นทฤษฎี YX คือ บางครั้งขยัน บางครั้งก็เกลียด แต่ขยันมากกว่าเกลียด ไม่เชื่อลองตรวจสอบอารมณ์ของท่านดูก็ได้ว่า ระหว่าง X, Y, XY, YX ท่านอยู่ในประเภทไหน จะเห็นได้ว่า

Theory X = คิดลบ (negative thinking)

Theory Y = คิดบวก (positive thinking)

พุทธทาสภิกขุเอง ท่านก็ได้สอนให้ คิดบวกเอาไว้ นั่นคือ ท่านมองว่า คนเราล้วนมีความเลวดีปะปนกัน มากบ้างน้อยบ้าง และไม่ควรเพ่งโทษผู้อื่น (อาจรวมทั้งไม่ควรเพ่งโทษตัวเองด้วย) ไม่ควรมองผู้อื่นแต่ในแง่คิดลบ หรือไม่ควรมองคนเฉพาะด้านที่เลว โดยเสนอว่าให้มองแต่แง่ดี หรือมองในแง่บวก เอาไว้ ดังคำกลอนที่ว่า

พุทธทาส :

เขามีส่วนเลวบ้างช่างหัวเขา	จงเลือกเอาส่วนที่ดีเขามีอยู่
เป็นประโยชน์โลกบ้างยังน่าดู	ส่วนที่ชั่วอย่าไปรู้ของเขาเลย
จะหาคนมีดีโดยส่วนเดียว	อย่ามัวเที่ยวค้นหาสหายเอ๋ย
เหมือนค้นหาหนวดเต่าตายเปล่าเอ๋ย	ฝึกให้เคยมองแต่ดีมีคุณจริง

นพ.สมชัย ตั้งพร้อมพันธ์^{๓๓}กล่าวไว้ในบทความ **Novabizz** สิ่งที่เราควรเรียนรู้เกี่ยวกับมนุษย์ว่า

๑. โครงสร้างของบุคลิกภาพ (Structure of Personality) ตามหลักจิตวิเคราะห์

(Psychoanalysis) บุคลิกภาพประกอบด้วย ๓ ระบบ คือ Id, Ego และ Superego

Id เป็นแรงผลักดันทางสัญชาตญาณ โดยมองไม่เห็นความแตกต่างระหว่างความจริง (Reality) และความคิดฝัน (Fantasy) เป็นความคิดแบบเด็กทารก ไม่มีคำพูด เพื่อฝัน ขัดกับเหตุผล ไม่เลือกเวลา เป็นส่วนที่อยู่ **จิตไร้สำนึก**

Ego เป็นส่วนของบุคลิกภาพ ซึ่งทำหน้าที่ในการบริหาร อยู่ใน **จิตรู้สำนึก** ทำหน้าที่ตามหลักแห่งความเป็นจริง (Reality Principle) เป็นส่วนตอบสนอง หรือ ยับยั้ง Id ขึ้นกับความเหมาะสมของสถานะ โดยใช้คำพูดเป็นไปตามเหตุผล และถูกจำกัดด้วยเวลาเป็นความคิดของคนที่มีวุฒิภาวะ แล้วการทำงานของ Ego โดยการประสานงานอยู่ระหว่าง Id และ Superego

^{๓๓} http://www.novabizz.com/NovaAce/Manage/Human_Note.htm#ixzz22YAY9LJr [๔ สิงหาคม

Superego เป็นบุคลิกภาพเกี่ยวกับความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Wright or Wrong) ศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา ส่วนนี้จะเริ่มเกิดกับเด็กในช่วงอายุประมาณ ๕-๖ ขวบไปสมบูรณ์เมื่ออายุ ๙-๑๐ ขวบ ถัดจากนั้นไป Superego จะฝังอยู่ในระดับจิตไร้สำนึก ประกอบด้วย

๑. มโนธรรม (Conscience) เกิดจากการอบรมสั่งสอนในสิ่งที่ควร ไม่ควร หากการกระทำใดที่ขัดกับมโนธรรมจะก่อให้เกิดความสำนึกผิด (Guilty feeling)

๒. อุดมคติแห่งตน (Ego-Ideal) เกิดจากการอบรมสั่งสอนในสิ่งที่ควร ไม่ควร หากทำในสิ่งที่ดีตามอุดมคติแห่งตนจะเกิด ความภาคภูมิใจ (Pride) นักบริหารหรือผู้นำที่ดี Ego ของเขาสามารถดึงพลัง Id ไปเสริมสร้าง Superego ได้ คนเหล่านี้มักมีภูมิหลังในครอบครัวที่ดี และถูกปลูกฝังอบรมในทิศทางที่ดี จนเกิดมโนธรรม (Conscience) และ อุดมคติ แห่งตน (Ego Ideal) รู้ควร ไม่ควร รู้ถึงความถูกผิด สำนึกผิดได้ (Guilty Feeling) และ ภูมิใจตนเอง (Pride) ได้รู้จักเคารพตนเองและเคารพผู้อื่น ไม่คิดเบียดเบียนตนเอง และเอาเปรียบผู้อื่น

๒. ครรลอง ความคิด ความเชื่อของบุคคล (Mental Model) การเรียนรู้ของมนุษย์เริ่มจากการเห็น สังเกต ค้นหาความหมาย รับรู้ จดจำไว้เป็นประสบการณ์ เมื่อเกิดซ้ำๆ จะกลายเป็นความเชื่อ และเมื่อมีการ พิสูจน์ความเชื่อได้ผลลัพธ์เป็นจริงตามความเชื่อบ่อยๆ จะกลายเป็นทฤษฎี แต่สิ่งที่ เป็นเป็นความเชื่อ (Believe) ของคน จะก่อให้เกิด ความคิดน่าจะเป็น (Paradigm) กับสิ่งที่เห็น และ ไม่พยายาม คิดนอกกรอบความเชื่อ (Paradigm shift) และมักด่วนสรุป (Jump conclusion) เกิดการ ยึดติด (Fixation) ในความเชื่อตนเองจนกลายเป็นความหลง(Delusion) ได้ในบางรายนักบริหาร หรือ ผู้นำที่ดี ต้องรู้จัก ใช้ความเชื่อของตนในการจัดการให้ถูกตามสถานการณ์ บนพื้นฐานแห่ง ความรู้ การวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนบน ตรรกะแห่งความเป็นไปได้ ก็ถือว่าเป็นประโยชน์

ภูมิคติ จารุชนนท^{๓๔} กล่าวในพุทธวิธีในการบริหาร (Buddhist Style in Management) ว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีพระคุณสมบัติยอดเยี่ยมหลายประการเช่นที่มีในพระไตรปิฎก กล่าวไว้ ๕ ประการ ที่เรียกว่า พุทธคุณ ๕ เช่น อรหิ์ สมมาสมพุทโธ พระองค์เป็นพระอรหันต์เป็นผู้ ตรีสร้องโดยชอบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพระคุณสมบัติอื่น ๆ อีกมากมายโดยเฉพาะพุทธวิธีในการ บริหารและการปกครอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพระคุณสมบัติของนักบริหารและนักปกครองชั้นยอด ของพระองค์ เพราะพระคุณสมบัติในด้านนี้ของพระองค์นั่นเอง จึงทำให้พระองค์สามารถประกาศ พระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็วและเป็นปึกแผ่นคงสืบทอดมาถึงเราทั้งหลายถึงทุกวันนี้ คำว่า บริหาร ตรงกับภาษาบาลีว่า “ปริหร” เป็นคำแสดงความหมายถึง ลักษณะของการปกครองว่าเป็น

^{๓๔} <http://kit-meaninoflife.blogspot.com/2008/08/blog-post.html> [๔ สิงหาคม ๒๕๕๕].

การนำสังคมหรือหมู่คณะให้ดำเนินไปโดยสมบูรณ์ นำหมู่คณะให้พัฒนาไปพร้อมกัน “ปรีหร”อาจบ่งถึงความหมายที่ว่า การแบ่งงาน การกระจายอำนาจ หรือการที่สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมในการปกครองหมู่คณะก็ได้ ในพระไตรปิฎกมักจะใช้คำว่า “ปรีหร” กับกลุ่มสังคม เช่น “อหิ ภิกขุสงฆ์ ปรีหริสสามิ” เราจัดปกครองภิกขุสงฆ์ เป็นต้น กิติ ตัชคานนท์ กล่าวว่า “การบริหาร คืองานของผู้นำหรือของผู้บริหารที่กระทำเพื่อให้กลุ่มคนที่มาอยู่รวมกันทำงานให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ “หน้าที่ของนักบริหารปรากฏอยู่ในคำจำกัดความที่พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต) กล่าวไว้ว่า “ การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น” จากการให้ความหมายของคำว่า บริหารจะเห็นได้ว่า การบริหาร (Administration) เป็นคำที่มีความหมายคล้ายคลึงหรือเหมือนกับคำว่า การจัดการ (Management) นอกจากสองศัพท์นี้จะมีลักษณะใกล้เคียงกันแล้ว ยังมีศัพท์อื่น ๆ อีกมากที่นำมาใช้ผสมปนเปกันไป เช่น การบริหารรัฐกิจ สาธารณบริหาร หรือ รัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งถือว่าเป็นสาขาหนึ่งของรัฐศาสตร์ กล่าวโดยสรุปการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เพราะการบริหารสามารถเรียนรู้และฝึกฝนเพิ่มเติมได้ แต่ในขณะเดียวกันการบริหารงานก็ต้องใช้ความรู้อันเป็นระบบที่เชื่อถือได้ร่วมกับการใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้งานบรรลุผลโดยได้ทั้งงานและได้ทั้งน้ำใจจากผู้ร่วมงานหลักการบริหารที่เราทั้งหลายมักจะนำมาใช้ในการบริหารงานนั้นมักจะนำแนวคิดหรือทฤษฎีของต่างประเทศมาใช้เป็นส่วนใหญ่ ดังที่กูลิคและเออร์วิค (Gulick and Urwick) จาก Management Theory and Practice ของเดล (Dale) ได้กล่าวถึงการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จผู้บริหารควรใช้กระบวนการบริหารงาน(Process of Management) ๗ ประการ คือกระบวนการ POSDCRB

๑.๗. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่พระไตรปิฎกฝ่ายเถรวาท ฉบับภาษาไทย โดยใช้พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นหลัก ซึ่งข้อมูลในพระไตรปิฎกจะจำกัดกรอบการศึกษาให้อยู่ในพระวินัยปิฎก และพระสุตตันตปิฎก เล่มที่ ๑ – ๓๓

๑.๗.๒ ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ซึ่งเป็นตำรา เอกสาร ที่เป็นงานเขียน หนังสือวิชาการจากนักปราชญ์ และงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๓ ศึกษาข้อมูลทั้งหมดที่ได้มา โดยการจัดลำดับข้อมูลที่ได้มาให้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีระบบ และทำการศึกษาวิเคราะห์ ตีความ แล้วรวบรวมเรียบเรียง

๑.๗.๔ นำข้อมูลที่รวบรวม เรียบเรียงได้ มาสรุปผลการศึกษาเพื่อนำเสนอ เป็นรายงานการวิจัย

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎี และหลักการบริหารองค์กรตามหลักทั่วไป

๑.๘.๒ ทำให้ทราบผลการวิเคราะห์การบริหารองค์กรของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานีที่มีประสิทธิภาพ บูรณาการกับการบริหารองค์กรอื่นได้ตามหลักวิทยาการสมัยใหม่

๑.๙ กรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย

ภาพที่ ๒ กรอบแนวคิดศึกษาวิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี

